DAHA GÜÇLÜ AB-TÜRKİYE ENERJİ DİYALOĞUNA DOĞRU

Türkiye'nin aktif katılımı olmadan başarılı bir Avrupa Enerji Birliği oluşturmak mümkün gözükmüyor. Türkiye Hazar bölgesinden, Orta Doğu ve Doğu Akdeniz'den gelecek doğal gaz tedariki ve ticaretinde hem kaynakların aktarımı hem de bölgesel olarak fiyatlanması konusunda her iki taraf için de son derece önemli bir sorumluluk üstlenecek. Aynı şekilde Türkiye, Enerji Birliği'nin geliştirilmesinden fayda sağlayacak.

Fotoğraflar: Dünya Gazetesi Fotoğraf Arşivi

Enerji güvenliğinin getirdiği ortak zorunluluklar nedeniyle, Avrupa Birliği ve Türkiye'nin enerji politikalarının önümüzdeki süreçte birbirine daha fazla yakınsayacağı öngörülmektedir. Ekonomik, güvenilir ve çevresel olarak sürdürülebilir enerji tedarikinin sağlanması, politika sinerjisi ve daha derin entegrasyon gerektirmektedir.

Türkiye, halihazırda Hazar ve Orta Doğu bölgelerinden gelen ve ileride artan miktarlarla farklı bölgelerden de gelebilecek alternatif doğal gaz ve petrol tedariki için merkez ülke haline gelmenin sorumluluğunu üstlenmektedir. Avrupa'nın enerji ithalatının çeşitlendirilmesine önemli katkılar sağlayan Türkiye, Avrupa'yı enerjide Rusya'ya daha az bağımlı hale getirmekte iddialı bir proje olan AB Güney Gaz Koridoru'nun öngörülen zamanda tamamlanmasında da aktif sorumluluk üstlenmektedir.

Türkiye stratejik bir konuma yerleşti

AB Enerji Birliği girişimi bağlamında Türkiye, Güneydoğu Avrupa enerji piyasalarının entegrasyonu ve arz kaynaklarının çeşitlendirilmesi hedeflerine ulaşılmasında stratejik bir konuma yerleşmiştir. Doğu Avrupa ülkelerinin enerji piyasalarının henüz AB'nin batı kanadında yer alan gelişmiş enerji piyasaları ile entegrasyonu tamamlanmış değildir. Enerji güvenliği konusunda ise ortak güvenlik risklerine karşı stratejik- bölgesel enerji güvenliği ortaklığının geliştirilmesine katkı sağlayacak iki taraflı etkin bir yaklaşım sergilenebildiği henüz söylenemez.

Enerji sektörü, ekonominin pek çok alanında rekabet edebilirliği doğrudan etkileyen temel bir unsur olduğu için, AB ve Türkiye arasında etkin bir işbirliği kurmak ve bu işbirliğini güçlendirmek öncelikli alanların başında gelmektedir. Enerji, çevresel koruma, güvenlik (enerji güvenliği ve enerjide dışa bağımlılık); eğitim (vatandaşların gündelik kararlarını ve bütçelerini etkileyen temel enerji konularında farkındalık) ve sosyal politika (kırılgan grupların enerji yoksulluğu) meselelerini de bir araya getirir. Katılım sürecindeki ve diğer siyasi alanlardaki mevcut gerilime karşın, AB ve Türkiye enerji sektörünü, ilişkilerini geliştirme ve güven inşa etmek için bir sıçrama tahtası olarak kullanabilir.

Tablo 1: Orta ve Doğu Avrupa AB Üye Ülkelerinin AB Enerji Serbestleştirme Reformlarına Yönelik İlerlemesi

	Bulgaristan	Hırvatistan	Çek Cumhuriyeti	Estonya	Yunanistan	Macaristan	Letonya	Litvanya	Polonya	Romanya	Slovakya	Türkiye
Üçüncü Enerji Paketi	Uygunluk İncelemesi	Aktarıldı	Aktarıldı	Aktarıldı	Aktarıldı	Aktarıldı	İçüncü Enerji Paketi Dışında Yükümlülüğü Onaylandı	Aktarıldı	Uygunluk İncelemesi	Tamamen değiştirilmedi	Aktarıldı	Aktarılmadı
Gün öncesi piyasası düzenlendi	Daha fazla çaba gerekli.	Daha fazla çaba gerekli	Slovakya ve Macaristan ile birlikte	Nord Pool Piyasasının Üyesi	Daha fazla çaba gerekli.	Çek Cumhuriyeti ve Slovakya piyasaları ile birlikteliğe diğer ülkelere de genişletilmekte	Latvenergo'nun Nord Pool Spot piyasasına aktif katılımı gerekliliği.	Baltpool aşamasının Nord Pool Spot modeline dönüşmektedir.	Sürmekte.	Sürmekte.	Çek Cumhuriyeti ve Macaristan piyasaları ile birlikte	Bulgaristan ve Yunanistan ile birliktelik için daha fazla çaba gerekli. Çoğu kontrol hala iki tarafı.
Ulusal Dengeleme Piyasası	Daha fazla çaba gerekli.	Daha fazla çaba gerekli.	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Fiyat Deregülasyonu	Hayır	Daha fazla çaba gerekli	Evet	Evet	Evet	Aydınlatan fiyatlar 2013'te %20 kesilmiştir.	Sürmekte	Deregüle edilmiş gaz fiyatları ve regüle edilmiş elektrik fiyatları	Konut dışındaki yerler için elektrik fiyatları deregüle edilmiştir.	Sürmekte. Konut dışındaki yerler için elektrik fiyatları deregüle edilmiştir.	Regüle edilmiş gaz ve elektrik fiyatları	Toptan satış fiyatları regüle edilmemiştir; perakende piyasalarını kısmi regülasyonu
TSO Ayrıştırması	Resmi Olarak Ayrıştırıldı	Sürmekte	Resmi Olarak Ayrıştırıldı	Resmi Olarak Ayrıştırıldı	DESFA Bağımsızlığı incelemede	Resmi Olarak Ayrıştırıldı	Resmi Olarak Ayrıştırıldı	Belgelendirme sürmekte	Başarıyla tamamlandı	2000 sonrasından bu yana sürmekte	Resmi Olarak Ayrıştırıldı	Ayrıştırma elektrikte tamamlandı, fakat Gaz Piyasalarında tamamlanmadı.
DSO Ayrıştırma	Resmi Olarak Ayrıştırıldı	Sürmekte	Resmi Olarak Ayrıştırıldı	Resmi Olarak Ayrıştırıldı	Resmi Olarak Ayrıştırıldı	Daha fazla çaba gerekli	Sürmekte	Resmi Olarak Ayrıştırıldı	Sürmekte	Sürmekte	Resmi Olarak Ayrıştırıldı	Ayrıştırıldı
NRA Bağımsızlığı	Daha fazla çaba gerekli	Daha fazla çaba gerekli	Bağımsız	Bağımsız	Ceza bütçe kesintilerinden zarar gördü	Bağımsız olarak tarife belirleyemez	Bağımsız	Bağımsız	Daha fazla çaba gerekli	Sürmekte	Sürmekte	Yönetmeye Bağlı

Kaynak: *DG Enerji, Ülke İlerleme Raporları 2015*

Tablo 2: Türkiye'deki Yenilenebilir Enerji Tarife Garantiler

Santral Türü	Tarife Garantileri ($cent/kWh)	Yurtiçinde imal edilen ekipman kullanımından gelen ilave oranlar ($cent/kWh)	Maks. Tarife Garantileri ($cent/kWh)
Hidroelektrik	7,3	2,3	9,6
Rüzgar	7,3	3,7	11
Jeotermal	10.5	2.7	13.2
Biyokütle	13,3	5,6	18,9
PV Güneş	13,3	6,7	20
CSP Güneş	13,3	9,2	22,5

Kaynak: *5346 Sayılı Elektrik Üretiminde Yenilenebilir Enerji Kullanımına Dair Kanun*

Yeni bir enerji girişimine ihtiyaç var

AB ve Türkiye enerji piyasaları stratejik olarak birbirleriyle ortak çıkarlar çerçevesinde yakınsadığından enerjinin fiziki akışını sağlamak için ekonomik ve teknik olarak verimli projelerin geliştirilmesi iki taraf için de enerji arz güvenliğinin etkin bir şekilde tesis edilmesine fayda sağlayacaktır.

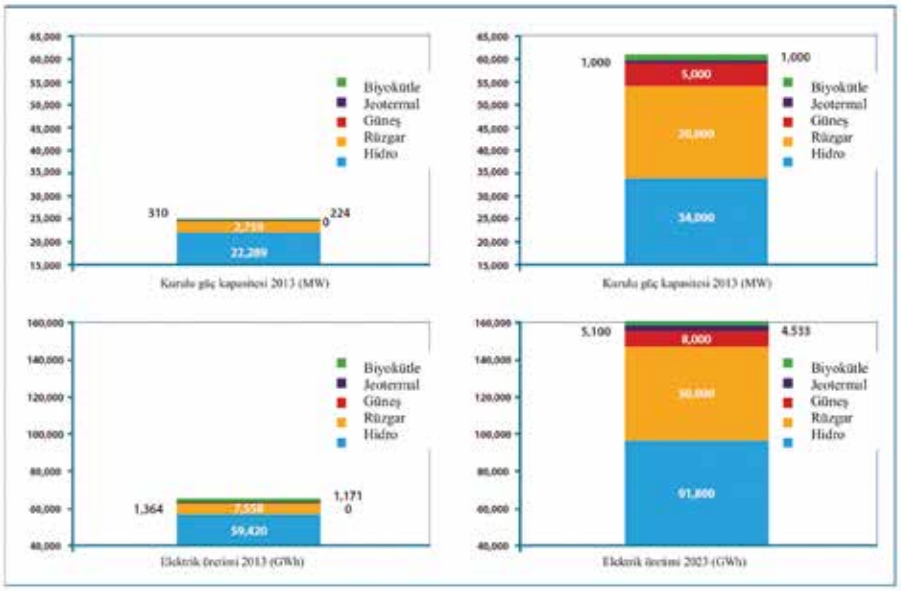
AB ve Türkiye'nin enerji güvenliği taleplerini karşılayan yeni bir AB-Türkiye enerji girişimine ihtiyaç vardır. Bu yönde bir girişim, Hazar Denizi, Akdeniz ve Orta Doğu'daki yeni enerji tedarik kaynaklarından daha etkin şekilde faydalanmak için ortak diplomasi gerektirecektir.

Ayrıca, bölgesel pazar entegrasyonunun sağlanması için sınır ötesi enerji altyapısı ve mevzuat çerçevesinin senkronizasyonuna yaptırım yapmak konusunda ortak bir politik irade gerekir. Daha açık ifade etmek gerekirse, Türk politika yapıcılar enerji sektörünün tamamen serbestleşmesi, karar alma ve kurumsal yönetimde şeffaflığın artırılması ve bölgesel enerji bağlantılarına yapılan yatırımların artırılması konusundaki kararlılığını devam ettirmelidirler. AB, özel olarak tahsis edilmiş altyapı fonlarını Türk paydaşlara da kullandırarak, hem finansal hem de siyasi destek sağlayabilir, böylece enerji tedarik kaynakların çeşitlendirilmesine ve bölgesel enerji dengesizliklerinin azaltılmasına odaklanan ortak bir enerji stratejisini öne çıkarabilir.

Yerli enerji kaynakları daha fazla kullanılmalı

Karadeniz Bölgesi'ndeki yeni jeopolitik belirsizlikler, AB ve Türkiye'yi tedarik kaynaklarını çeşitlendirme ve yerli enerji kaynaklarını daha fazla kullanarak enerji arz güvenliklerini artırmak için yeni yollar

Şekil 1: Türkiye'nin Yenilenebilir Enerji Potansiyelinin Gelişimi (2013 - 2023)

Kaynak:*Türkiye Ulusal Yenilenebilir Enerji Eylem Planı*

bulmaya sevk etmektedir. AB'nin ortak bir enerji güvenliği politikası oluşturma konusundaki çabaları neticesinde, üye ülkelerin enerji piyasalarının entegrasyonunu tamamlamaya, kaynakların çeşitlendirilmesi yoluyla arz güvenliğini artırmaya, AB enerji altyapı kapasitesini geliştirmeye ve yenilenebilir enerji, verimlilik ve teknolojik yenilik yoluyla düşük karbonlu geleceğe geçişi hızlandırmaya odaklanan Avrupa Enerji Birliği Yol Haritası (European Energy Union Roadmap) dokümanı ortaya çıkmıştır.

Türkiye'nin aktif katılımı olmadan başarılı bir Avrupa Enerji Birliği oluşturmak mümkün gözükmemektedir. Türkiye, Hazar bölgesinden, Orta Doğu ve Doğu Akdeniz'den gelecek doğal gaz tedariki ve ticaretinde hem kaynakların aktarımı hem de bölgesel olarak fiyatlanması konusunda her iki taraf için de son derece önemli bir sorumluluk üstlenecektir. Aynı şekilde Türkiye, Enerji Birliğinin geliştirilmesinden fayda sağlayacaktır. Zira Türkiye kendisini, uzun vadeli enerji politikasının da hedefi olan, önemli bir enerji ticareti merkezi olarak konumlandırmaktadır.

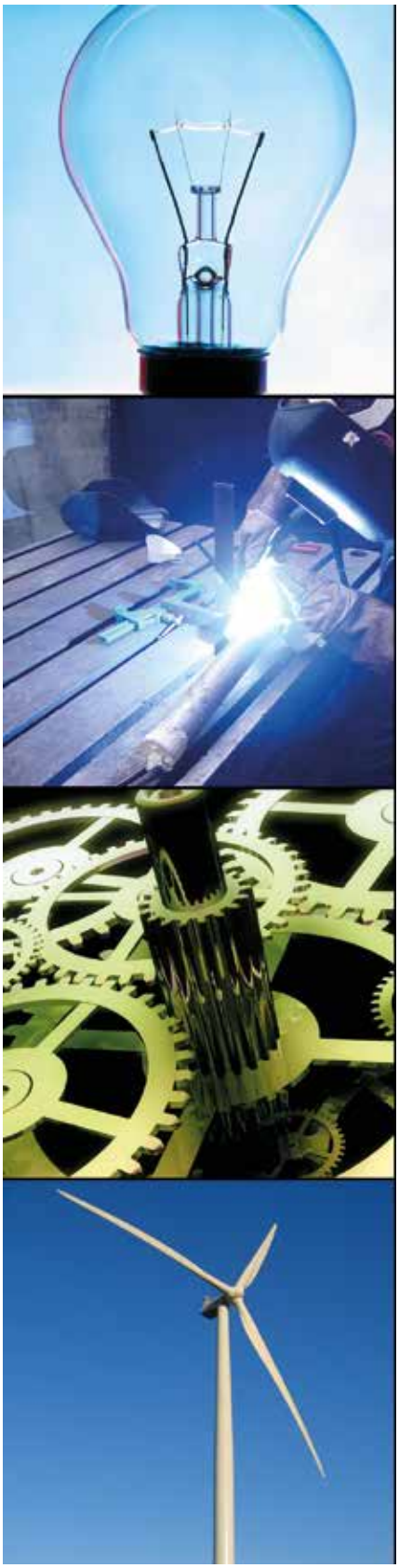
Türkiye'nin enerji güvenliği verimlilikten yoksun ve rekabete izin vermeyen enerji piyasası kurgusunun anlamlı bir şekilde yeniden yapılandırılmasıyla sağlanabilir. Enerji altyapısına yatırımı, elektrik ve gaz hatlarında bağlantılarını, depolama kapasitesini ve artan talebi dikkate alarak elektrik ve gaz arzının güvenilirliğini ivedilikle artırılmalıdır. Ayrıca enerji ithalatına olan bağımlığını azaltmak amacıyla Türkiye, yenilenebilir enerji piyasasını geliştirmeli ve enerji verimliliğini artırmalıdır.

Güney Gaz Koridoru

Kaynak çeşitlendirilmesine yönelik projelerde yakın işbirliğiyle, AB ve Türkiye üçüncü taraf tedarikçiler karşısında pazarlık pozisyonlarını geliştirip, zorlu jeopolitik projelerde ticari ve siyasi engelleri daha kolay aşabilecektir. Güney Gaz Koridoru projesindeki verimli işbirliği, ortak çabaların karşılığının alındığını gösteren bir örnektir. Stratejik amaçlar konusundaki farklılıkları aşmak, temel enerji rotasının kapasitesini potansiyel olarak artıracak ve Türkiye'nin bir enerji merkezi haline gelme potansiyelini güçlendirecektir.

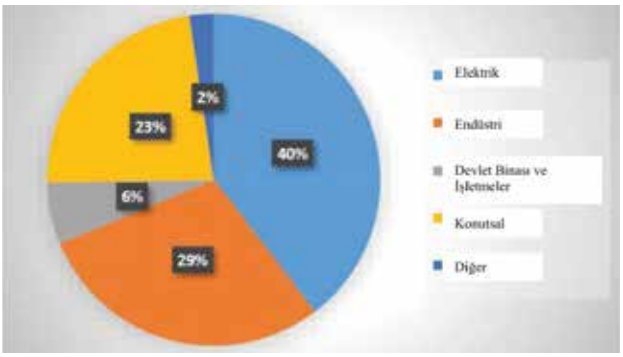
AB ve Türkiye arasındaki enerji işbirliği yalnızca ortak jeopolitik amaçlara değil aynı zamanda karşılıklı olarak uyumlu bir mevzuat ile birlikte elektrik ve gaz piyasalarını birbirine bağlama hedefine dayanmalıdır. Türkiye enerji düzenlemesini, özellikle elektrik sektöründe bir dizi yapısal reform uygulayarak AB müktesebatı ile başarılı bir şekilde uyumlu hale getirmiştir.

Çoğu üretim tesisi özelleştirilmiş; üretim, iletim ve dağıtım kurumları, AB tara-

Şekil 4: 2015 Yılında Sektöre Göre Doğal Gaz Tüketimi (%)

Kaynak: *EPDK 2015 Doğal Gaz Piyasası Kanunu*

fından oluşturulan serbestleştirme paketlerine uyum arz edecek şekilde, yasal olarak ayrıştırılmıştır. Türkiye, Batı Avrupa'daki ticaret platformları modeline dayanan bir enerji borsası oluşturarak enerji piyasalarının koordinasyonunu destekleyen Avrupa İletim Sistemleri Operatörü Kurumu ENTSO-E'nin gözlemci üyesi olmuştur.

Hükümet ayrıca, yenilenebilir enerjinin nihai enerji tüketimindeki payını 2023 yılına kadar %20'ye çıkarmaya yönelik kapsamlı bir yenilenebilir enerji destek planının geliştirilmesinde AB'nin yaklaşımını benimsemiş ve yenilenebilir enerjide %14'e yakın bir seviyeyi yakalamıştır. Hedeflerine ulaşmak için, hükümetin gereksiz idari yükleri azaltması ve Yenilenebilir Enerji Kaynağı (YEK) kapasitesinin kurulmasına izin veren farklı paydaşların yatay koordinasyonunu geliştirmesi gerekecektir.

Çok iddialı bir enerji verimliliği stratejisi

Yenilenebilir Enerji Mevzuatı'ndaki 2016 yılı değişikleri yenilenebilir enerji üreticilerin serbest piyasaya satma zorunluluğunu getiren 2016 değişiklikleri, enerji piyasasındaki rekabeti geliştirecek ve destek planlarını daha uygulanabilir hale getirecektir.

Enerji verimliliği açısından, ülkede sınırlı bir ilerleme mevcuttur. Hükümet, çok iddialı bir enerji verimliliği stratejisi geliştirmiştir ve bina kodları, enerji etiketleme ve talep yanıt mekanizmaları ile ilgili mevzuatta önemli derecede yenilik yapmayı sürdürmüştür ancak yeni çerçeveyi pratikte uygulamak konusunda yavaş ilerleme kaydetmiştir. Hükümet ve uluslar arası finans kurumları tarafından sağlanan enerji verimliliği fonları, ülkedeki mevcut 19 milyon yapının yenilenmesi konusundaki muazzam görevin üstesinden gelmek için henüz yeterli değildir. Talep yönlü teşvik programları, yükselen

Tablo 3: Türkiye'de ana gaz tedarikçileri ile yapılan Uzun Vadeli Sözleşmeler

Tedarikçi	Tür	Hacim (bcm/y)	Dönem (yıl)	Başlangıç Tarihi	Bitiş Tarihi
Rusya (Balkan rotası)	Boru hattı	4	23	1998	2022
Rusya (Balkan rotası)	Boru hattı	1	23	2013	2036
Rusya (Balkan rotası)	Boru hattı	5	30	2013	2043
Rusya (Balkan rotası)	Boru hattı	4	23	1998	2022
Rusya (Mavi Akım)	Boru hattı	16	25	2003	2028
Cezayir	LNG	4.4	30	1994	2024
Nijerya	LNG	1.2	22	1999	2021
İran	Boru hattı	10	25	2001	2026
Azerbaycan	Boru hattı	6.6	15	2007	2022
Toplam		52.2			

Kaynak: *Accenture and PETFORM (2013)*

enerji talebinin azaltılmasında daha başarılı olabilir, ancak sürdürülebilirlik ve ekonomik rekabet gücü arasındaki dengenin dikkatli bir şekilde sağlanması gerekmektedir.

Türkiye'nin AB enerji müktesebatını uygulama yönündeki ilerlemenin tatmin olmadığı bir başka alan doğalgaz sektörünün yeniden yapılandırılmasıdır. Rekabetçi bir doğal gaz piyasasının oluşturulmasına yönelik çalışmaların etkisi sınırlı kalmıştır.

En büyük ithalatçı ve toptan gaz tedarikçisi konumundaki BOTAŞ'ın faaliyetleri Kanun hükümlerine rağmen ayrıştırılamamış; ithalat, depolama, dağıtım ve doğalgaz satışı konusundaki fiili tekel durumu rekabeti engellemiştir. Bununla birlikte, konut ve sanayi fiyatlarına sağlanan sübvansiyonlar şirketin mali durumunu bozmuştur. Tam serbestleştirme konusundaki hedefleri karşılamak için sağlam bir ikincil mevzuat olmaksızın, Türkiye'de rekabetçi bir pazarın gelişimi çok zorlaşacaktır. Bu, aynı zamanda Türkiye'nin Avrupa'daki talep merkezleriyle üretim bölgelerini birbirine bağlayan bir doğal gaz ticaret merkezi haline gelme hedefine de gölge düşürebilir.

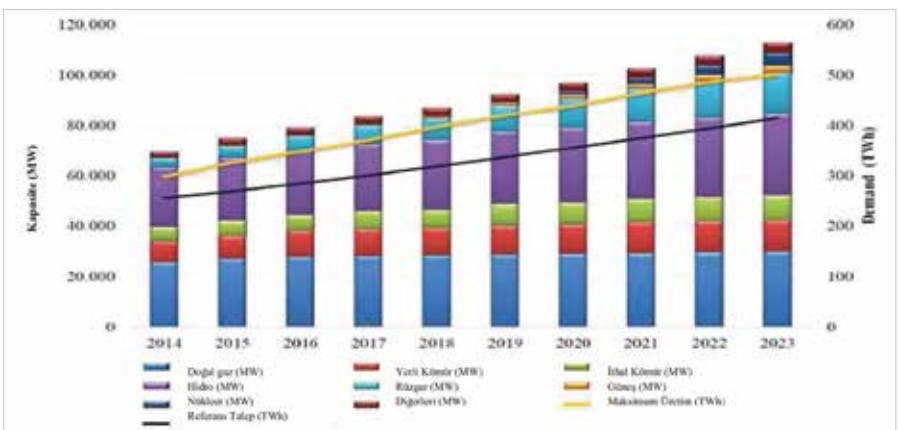
Türkiye'nin enerji güvenliği riskleri

Türkiye'nin AB ile enerji işbirliğine, enerji güvenliği risk parametreleri çerçevesinden bakılmalıdır. Türkiye'nin enerji güvenliği 1980'de olduğundan yaklaşık %20 daha kötü durumdadır. Bunun en büyük sebebi; artan enerji ithalat bağımlığı, enerji yoğunluğunun azaltılması konusunda yavaş ilerleme ve CO_2 emisyonlarının sürdürülemez artışıdır. Diğer pek çok Avrupa ülkesi gibi, Türkiye de kömür dışında neredeyse hiç yerli fosil yakıt üretimine sahip değildir. Petrol, gaz ve elektrik ithalat giderleri halen yüksek seviyelerdedir ve toplam ithalatın %15 ila 20'sini ve ülkenin cari açığının çoğunluğunu oluşturmaktadır.

Olumlu yönden bakacak olursak, Türkiye, her biri enerji üretimi kapasitesinin yaklaşık üçte birini oluşturan hidro, kömür ve doğal gaz ile çeşitlilik içeren bir elektrik üretim sektörüne sahiptir. Bununla beraber ülke, kış mevsimindeki azami talep dönemlerinde elektrik ve gaz kesintilerine sebep olan yetersiz bir gaz depolama ve iletim sorunlarından kaynaklanan önemli arz güvenilirliği riskleri ile karşı karşıyadır.

Enerji üretimi konusunda ithal doğalgaza bağımlılığını azaltmak için hükümet, iki nükleer enerji santralinin faaliyete geçirileceği, kömür üretim kapasitesinin artırılacağı ve ülkenin hidro ve YEK potansiyelinin kullanımının dahil olduğu iddialı bir yatırım

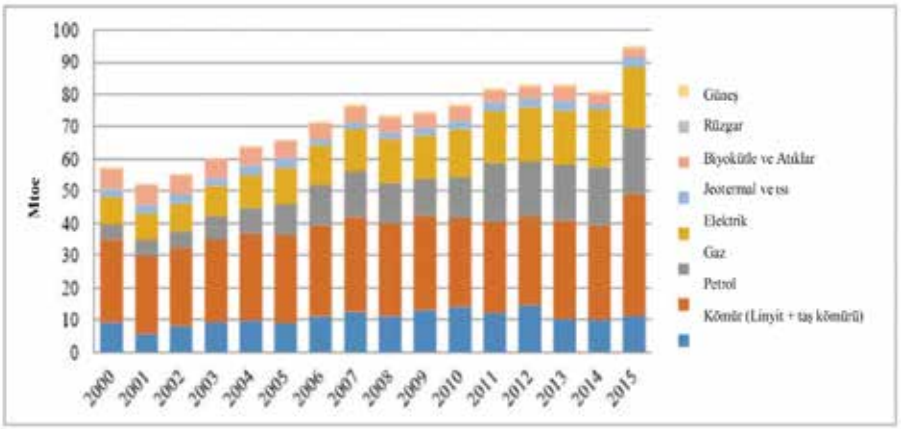
Şekil 6: 2023'e Kadar Kurulu Kapasite ve Talep Tahminleri

Kaynak: *Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK)*

Şekil 10: Kaynağa Göre Toplam Nihai Enerji Tüketimi

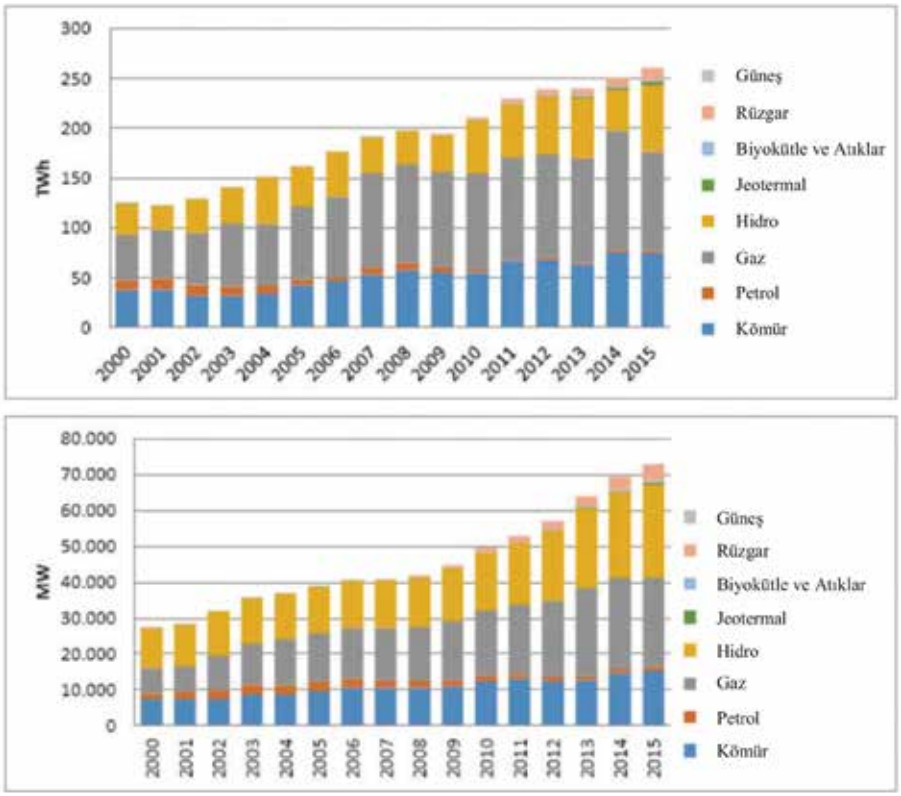

Kaynak: *Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı*

programı başlatmıştır. Türkiye ayrıca, mevcut yeraltı gaz depolama tesisinin kapasitesini geliştirerek, Tuz Gölü yeraltı depolama tesisini devreye alarak bir FSRU'yu (yüzer depolama ve yeniden gazlaştırma birimi) devreye sokarak arz güvenliğini geliştirmiştir. Türkiye'nin arz güvenliği politikasının kilit ayaklarından biri, ülkeyi bölgesel bir gaz merkezine dönüştürme yönelimi olmuştur. Türkiye bu bakımdan önemli avantajlara sahiptir.

Zira, avantajlı coğrafi konumu nedeniyle çeşitli arz seçenekleri ve ithalat noktalarına (şu anda altı) sahiptir. Gaz arzının gelecekteki güvenliği, büyük ölçüde, ülkenin talep eğilimlerine ve hükümetin enerji yoğunluğunu azaltma kabiliyetine

Şekil 14: Enerji Kaynağına Göre Elektrik Üretimi (grafik 1 - Twh) ve Kurulu Enerji Kapasitesi (grafik 2 - MW)

Kaynak: *Uluslararası Enerji Ajansı; Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı*

bağlı olacaktır. Türkiye'nin elektrik tüketimi son 15 yılda yıllık ortalama %6-7 oranında artmıştır. Talebin hafifletilmesi, enerji verimliliğinin iyileştirilmesi ve yerli üretimin artırılmasına ağırlık veren proaktif senaryosunda ise gaz tüketimi neredeyse sabit kalmaktadır.

Türkiye'nin doğalgaz talebi, nihayetinde ekonominin gelecekte nasıl gelişeceğine bağlı olacaktır. Her durumda, Türkiye gazın neredeyse tamamını ithal ederek, ülkeyi dış şoklara ve jeopolitik istikrarsızlığa karşı savunmasız bırakmaya devam edecektir.

Arz güvenliği risklerinin azaltılması enerji maliyetinin uygunluğu (affordability) pahasına gerçekleştirilemez. Enerji tüketiminde hızlı artış, verimlilik konusundaki sıkıntılar ve talep yönlü önlemlerin yetersizliği ile birleşince, Türk Lirası ve ülkenin genel makroekonomik istikrarı üzerindeki baskı daha da kötüleşmiştir. Aynı zamanda, 2000'li yılların başından bu yana yaşam standartlarının belirgin bir şekilde iyileşmesine rağmen enerji yoksulluğu, yaygın bir olgu olarak kalmıştır. Nüfusun %40'ından fazlası enerji açısından yoksul, %50'sinden fazlası evlerini ısıtmak için hala yakacak odun ve katı yakıtlara bağımlıdır; bu da Türkiye'yi en kötü hava kirliliği seviyesine sahip OECD ülkelerinden biri yapmaktadır.

10 ana strateji

Enerji Bakanı Berat Albayrak tarafından Nisan ayı başında açıklanan "Milli Enerji ve Maden Politikası", ülkenin karşı karşıya olduğu enerji güvenliği risklerini azaltmaya yönelik unsurlar içermektedir. Açıklanan plan 10 ana strateji içermektedir:

1) Petrol ve doğal gaz tedarik rotalarının çeşitlendirilmesi,

2) 2020 yılına kadar mevcut yer altı gaz depolama tesislerinin kapasitesinin toplamda 9.7 bcm'e yükseltilmesi,

3) Yerli üretimi geliştirmek üzere petrol ve doğal gaz arama faaliyetlerinin hızlandırılması,

4) Gaz iletim sistemi kapasitesinin 400 mcm/gün'e yükseltilmesi,

5) Yerli kömür kaynaklarının daha iyi bir şekilde kullanılması,

6) Enerji sepetindeki yenilenebilir enerji payının yükseltilmesi,

7) Nükleer enerjinin sisteme eklenmesi,

8) Mevcut elektrik dağıtım ve iletim altyapısının büyük ölçekli kamu yatırımları aracılığı ile rehabilite edilmesi,

9) Enerji yoğunluğunu azaltmak ve enerji verimliliğini artırmak üzere Ulusal Enerji Verimliliği Planı'nın uygulanması,

10) Yenilenebilir enerji ve nükleer enerji alanındaki teknoloji transferi imkanları ile Türkiye'nin Ar-Ge potansiyelinin geliştirilmesi.

Bu iddialı hedefler, ekonominin yerli kaynak potansiyelini ve arz kapasitesini geliştirmek yoluyla, enerji arz güvenliği ve kaynak kullanılabilirliği arasındaki hassas dengeyi kurmayı amaçlamaktadır. Her ne kadar ayrıntıları tam olarak açıklanmamış olsa da bu plan, uzun vadede ekonomik büyüme ve ulusal güvenliğin verimli ve güvenilir bir enerji sistemine bağlı olduğunu göz önünde bulundurmaktadır.

İdari çerçevenin geliştirilmesi

Enerji sektöründeki verimsizliklerin giderilmesine yönelik teşebbüsler kapsamında Türkiye, idari çerçevesini kapsamlı bir şekilde revize etmeye yavaş da olsa başlamıştır. Türkiye, enerji düzenleyicisinin (EPDK) ve rekabet kurumunun (RK) bağımsızlığını güçlendirmiştir, ancak hükümetten tam ayrılma halen sağlanamamıştır.

EPDK'nın gaz piyasasının serbestleştirilmesini ve kamu iktisadi teşebbüslerine (KİT'lere) finansal yük olan maliyetli sübvansiyon planlarının kaldırılması konusundaki etkisi sınırlı kalmıştır. Kamu teşvik yasaları Türk mevzuatına olması gerektiği şekilde yansıtılsa da, icra hala zayıftır.

Türkiye'nin KİT'lerin kurumsal yönetimine ilişkin olarak OECD ilkelerini izlemesi KİT'lerin durumunu da güçlendirecektir. KİT'lerin karar alma konusunda şeffaflık ve tutarlılığın eksikliği, genellikle, piyasayı bozan ve kritik yatırımların zamanında ve verimli şekilde yapılmasını engelleyen standart altı sonuçlara yol açabilir. Türkiye'nin enerji sektörünün planlanan Avrupa iç enerji piyasasının bir parçası haline gelmesi oldukça yavaş gerçekleşmektedir.

Planlanan değişikliklerin sonuçlarının hem sanayi, hem de bireysel tüketiciler üzerinde etkili olacağını düşünüldüğünde, Türkiye ve AB'nin bu değişiklikleri sahiplenerek, serbestleşmenin son aşamalarını başlatmak üzere gerekli kararların altına imza atmaları kritik önem taşımaktadır.

Politika önerileri

Rapordaki bulgular, AB-Türkiye enerji işbirliğinin, ortak enerji güvenliği risklerini çözmek için güçlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Türkiye'de enerji güvenliği ve enerji sektörünün idaresini, AB Enerji Birliğine daha iyi entegrasyon bağlamında geliştirmek, aşağıdaki eylemlerin uygulanmasıyla daha hızlı bir şekilde gerçekleşebilecektir:

• Ortak bir enerji güvenliği politikası oluşturmak için AB çalışmalarının ve AB dışı kilit enerji ortaklarıyla yakın işbirliğinin. genişletilmesi.

• Likidite ve rekabet gücünde artışa sebep olacak olan, Türkiye'nin Avrupa iç enerji pazarına fiziksel entegrasyonunu kolaylaştırmak için bölgesel doğal gaz ve enerji enterkonnektörlerinin genişletilmesi.

• Dünya piyasalarını kullanmaya başlamak ve filli bir doğal gaz merkezinin gelişimine destek olmak için boru hattı ticareti dışında doğal gaz arzının çeşitlendirmesi ve Akdeniz kıyısında LNG kapasitesinin geliştirilmesi.

• Şeffaf mevzuat ve kamu sermayeli şirket yönetimi ve ayrıca öngörülebilir bir mevzuat çerçevesinde Türk enerji sektörü idaresinin geliştirilmesi.

• Büyük yatırımların net ve şeffaf prosedürler, gerçekçi analizler ve AB öncelikleri ile senkronize bir biçimde önceliklendirilmesi ve seçilmesi.

• Garantili yatırım modeli anlayışının yerine, özel sektörün öngörülebilir piyasa ve fiyat oluşumu çerçevesinde risklerini hesaplayarak yatırım yapabileceği bir piyasa kurgusu, politika yapıcılar tarafından tercih edilmelidir.

• Türkiye daha dengeli ve çeşitli bir enerji karışımı ve elektrik üretimi karışımını benimsemelidir. Bu bağlamda, tedarik kaynaklarının çeşitliliği ve rotaları da geliştirilmelidir.

• Türkiye'nin yenilenebilir enerji kaynakları konusunda güçlü bir yönelişe ve enerji verimlilik ve enerji korunum politikalarının agresif şekilde uygulanmasına ihtiyacı vardır. Enerji verimliliğindeki gelişimler, Türk hükümetinin aynı anda üç enerji politikası hedefini gerçekleştirmesine yardımcı olacaktır; bunlar, enerji ithalatının yarattığı cari açığın makroekonomik etkilerini azaltmak, arz güvenliğini geliştirmek ve Türk şirketlerinin rekabet gücünü artırmaktır.

• Türkiye, enerji sektöründe, özellikle de yerli linyit kaynaklarının kullanımı konusunda, Ar-Ge'ye ve yeniliğe daha fazla önem vermelidir.

• AB, Güney Enerji Koridoru ve diğer ortak enerji güvenliği konularında Türkiye ile ilişkilerini güçlendirmek konusuna özellikle önem vermelidir.

• Güneydoğu Avrupa'daki üye ülkeler ve Enerji Topluluğu üyeleri Türkiye ile diyaloğu artırarak bölgede enerji entegrasyonu ve liberalizasyonu için AB fonu kullanılması konusuna eğilmelidir.

Kaynak: *Daha Güçlü AB-Türkiye Enerji Diyaloğuna Doğru Enerji Güvenliği Perspektifleri ve Riskleri (Rapor)*
Yazarlar: *Bengisu Özenç, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV)*
Martin Vladimirov, Demokrasi Çalışmaları Merkezi (CSD)